Asien kun findes på Balkan, i Irland og Skandinavien, ser det ud, som om det er kelterne, der har ført den med sig til Irland, hvorfra den i vikingetiden kan være kommet til Skandinavien. Hverken ligheden med den græske myte eller med det ægyptiske eventyr er dog helt overbevisende. Og selvom den var, vilde jeg ikke turde slutte, at eventyret allerede forelå dengang.

*I. M. Boberg.*

## VØLUNDARKVIDAS GEOGRAFISKE BAGGRUND

I den mytiske „Edda" indtager „Vølundkviden" („Vøl.") en Særstilling ved sin udpræget etnisk-geografiske Milieu, men dette er aldrig blevet tilstrækkelig undersøgt. Overhovedet er det etnisk-geografiske Synspunkt i vor mytisk-episke Digtning jo ret forsømt. N. M. Petersen har gjort et Tilløb til Studium i sin „Haandbog i den gammelnordiske Geografi", og jeg har ført det videre i „Gotthiod und Utgard". Dæri har jeg undersøgt „Vøl." i § 105 ff., og ligeså i „Paul & Braunes Beiträge" LVIII, 56 (1934), men jeg finder, at Spørgsmålet kræver nærmere Undersøgelse.

For ret at forstå Synskresen i „Vøl." kræves det, at vi undersøger den udfra Folkevandringstidens Synskres i det oldengelske Kvad „Widsith". Dette Kvad går udtrykkelig ud på at fremstille den samlede gottonske Synskres, således som den fremtræder i Heltedigtningen.

De første tre Linjer i Fyrsteremsen samler tydelig Europas vigtigste Storherskere.

*Ætla* hos Hunnerne, d. 452.

*Eormanric* hos Goterne, d. c. 370.

*Becca* hos „Baningerne", identisk med Sarmaterkongen Beuca. Denne deltager c. År 469 i en Kamp, der volder Goterkongen Valamers Fald. Av den Grund bliver han i gotisk Epik sortmalet som den onde Rænkesmed Bikki, der på Ermanriks Tid volder gotiske Heltes Undergang. Om Folkenavnet Baningas av *Bainingōz minder det østlige Land Bayn-aib i „Origo Langobardorum"[1].

*Gifeca* hos Burgunderne, vel omtrent samtidig med Eormanric.

*Casere* hos Grækerne; i „Widsith II" Hersker over de Vælske. Det er Romerrigets Kejser, der naturligvis ikke har nogen særlig Datering.

*Cælic* hos Finnerne, sikkert identisk med den finske Stamme Esternes Nationalhelt, Kalevipoëg.

Rækkefølgen er fast motiveret, dels ved Stavrim, dels ved episk-politisk Rang. Ætla og Eormanric forbindes ved Stavrim; i Folkevandringens Rangfølge er Hunner Nr. 1, Goter Nr. 2. Becca og Burgunder forbindes ved Stavrim; at Becca, Baninger er Nr. 1, kræves av Stavrimsreglen, thi 2 Stavrim kan kun stå i første Vershalvdel; ellers vilde Burgunderne jo som Nibelungsagnets Folk have gået forud. Casere og Cælic forbindes ved Stavrim; begge Folk er episk lidet fremtrædende, hvorfor de får sidste Plads i Stormagtgruppen; og Kejserrigets Folk går atter forud for de helt periferiske Finner. (Da Listen fortsættes med Folk av lavere Rang, er der ikke Tale om, at Finnerne

[1] Jfr. min Artikel, „Die umstrittenen Baininge", „PBBeitr." LXII (1938).

kan siges at stå på Bagvægtpladsen; denne indehaves av Hjemlandsfolket Angler og av deres Venner Danerne).

„Vøl." går ifølge Sagens Natur ikke ud på som „Widsith" at fremstille et samlet Billede av Stormagtklassens „upper ten", men Kvadets Valg av fornemme Staffagefigurer har tydelig sine Forudsætninger netop i „Widsith"s Forestillingskres. Når en av de flyvende Møers Fader er Kíar, og deres Fæstemænds Fader Finnekongen, svarer det nøjagtig til sidste Linje i W.s Stormagtliste: Casere og Finnekongen Cælic.

Overgangen fra Casere til Kíar seer noget uregelmæssig ud, men kan dog nok forklares. Der må tænkes en Grundform med stemt *s*: Kaizar. Den kunde blive til Kiar, ligesom Ejestedordet **unzar*, en Biform til got. *unsar*, kunde blive til oldn. *várr.*, og **izarn* til *jarn*.

Kíar og Finnekongen repræsenterer Overleveringens ældre Stade. Men dærtil føjer „Vøl." Storherskeren Hlǫðvér = Frankerkongen Chlodevig, som udtrykker et yngre Stade. Medens „Widsith"s Stormagtherskere ikke når længere ned i Tiden end til 469 (Becca), har vi hos Hlǫðvér følgende senere Årstal: Erobring av det romerske Gallien 488; Erobring av det gotiske Gallien 507; Død 511. Hlǫðvér udtrykker altså Frankernes Opstigen til Stormagtklassen; i „Widsith" står de endnu kun i den midterste Del, der omhandler Magterne av lavere Rang. Til Hlǫðvér hører tydelig Datteren Hlaðguðr, der svarer til en frankisk *Chlodeguntha. Mærkeligt nok har Förstemanns „Altdeutsches Namenbuch" ingen Avhjemling av dette Navn, men dets gallisk-frankiske Præg er hævet over enhver Tvivl.

„Vøl." henlægger Handlingen til Sverige, men det er sekundært; det samlede geografiske Indhold, bortseet fra åbenbart opdigtede Navne som Ulvedale, Ulvesø og Sævarstad, peger på en sydgottonsk Skueplads.

Vigtige Stedfæstelser er Rhinen Str. 14 og Myrkviðr Str. 1.

*Rhinen* forekommer i Gudesangene ellers kun en eneste Gang, nemlig i „Grimnesmål"s Flodremse. Dærimod i de episke Eddakvad spiller „Rhinguldet" jo, som man veed, en vigtig Rolle.

*Myrkvid* nævnes i „Lokasenna" Str. 42 som den Grænse, der overskrides av Sydfolket Muspels Sønner på Vej nordpå. I den „grønlandske Atlekvide" Str. 4 nævnes Myrkvid ved Siden av Danpar dvs. Dnjepr. Denne sidste Omtale peger tilbage på „Angantyrkvadet" og „Hervararsaga", hvor Myrkvid aldeles tydelig skildres som Gottjods Sydgrænse mod Hunnerne. Det er et velkendt historisk Navn for Erzgebirge, *Miriquidui*, hos Thietmar, „Mon. Germ. Scr." V, 807.

*Hervǫr*, Hlǫðvérs såkaldte Datter, hører til samme Nabolag. Hun er oprindelig den Skjoldmø, der fældes av Hunnerne ved deres Indbrud over Myrkvid. Opstået er hun av „Widsith"s Hreidgoterhelt Wyrmhere, der værger Weichselskoven mod Hunnerne; han er atter = „Hervararsaga"s Ormarr. Wyrm-here er blevet vendt på Hovedet, så det blev til Her-vǫr.

*Níðuðr*, Vølunds Modstander, tænkes som Konge over et Folk i *Svíþjóð*, *Níarar*, ellers aldrig forekommende. Stavrimet viser, at Forlyden *n* er rigtig. — Lokaliseringen i Sverige er naturligvis vrang; den er vel fremkommen ved, at den tryllekyndige Vølund tænktes som en finsk „Shaman", og så var Naboskabet med Sverige jo nærliggende nok. — Istedenfor Svíþjóðs Níarar må vi tænke os, at det oprindelige

var *Svebi Nicretes*, der indskriftlig kendes ved Neckarfloden, Nictrenses i „Notitia gentium", *Nikriones el. *Niktriones hos Ptolemaios (skrevet Nitriones). Floden Neckar kendes på Oldtysk som Nehhar. Og at Indbyggernavnet dærtil kunde blive til Níarar, er lige ud ad Landevejen.

*Þakkráðr* hedder Níðuðs Tjener, et udpræget rhinfrankisk og gallisk-frankisk Navn, kendt bl. a. fra Normannen Tancred av Hauteville. Det føres ifølge Nibelungsagnet bl. a. av Burgunderkongen Dankrat i Worms. Hos Förstemann hober Avhjemlingerne sig om Rhinen, se min Artikel i „PBBeitr." LVIII, 68.

*Vølund* selv er som sagt vel nærmest på Grund av sin Tryllekyndighed bleven opfattet som en finsk „Shaman"[1]. Men han har ellers faste Rødder i Mellemeuropa. Han gøres faststående til Fader for den historiske Vestgoterhelt Vidigoja, der har hjemme i Dakien; jfr. dennes Navn Vidrik Verlandssøn i danske Viser. Ifølge Godfred av Monmouth smeder han Sværd i den westfalske By Siegen (Grimm, „Heldensage" Nr. 45). Ifølge „Regesta rer. Boic." 3 står Welands Hus i Bajern (smst. Nr. 72b). Ifølge Tillæg til „Heldenbuch" smeder han i Bjærget Gloggensachsen, hvormed menes Kaukasus (smst. Nr. 134,4).

De geografiske Kriterier stemmer fuldkommen sammen. Der kunde vanskelig tænkes et fyldigere og bedre samstemmende Materiale. Dette har Forskningen hidtil helt overseet, fordi den overhovedet har forsømt den geografiske Orientering. Forhåbentlig er der nu givet en tilstrækkelig klar Påvisning.

*Gudmund Schütte.*

[1] Dansk Lokalpatriotisme har anbragt Vølund i det skånske Villands Herred og i det jyske Vellev.

## HØSTHJÆLPEREN

I den righoldige danske Overlevering om *Høsten* nævnes det ofte, navnlig fra det sydlige Nørrejylland og Sønderjylland, at den Bonde i Landsbyen, der fik sidst ophøstet, blev drillet af Naboerne på den Måde, at de om Natten satte en udstoppet, menneskelignende Skikkelse hen til det endnu ikke høstede Kornareal. Figuren skulde være „Høsthjælper" for den sendrægtige Bonde.

Den ældste Oplysning om en Høsthjælper haves fra Landsbyen *Nisset* Nord for Silkeborg. Den er fra År 1670. Hjælperen hed her *Gonis*, der i Danske Studier 1939, 79—80 er blevet tolket som Benævnelse på en stivnakket, langstrakt og højhalset Fyr, der kunde stå og glo foragteligt på den ikke ophøstede Kornmark, hvorved Figuren var blevet anbragt.

En Gonis svarer til den Høsthjælper, der i sydlige Egne af den jydske Halvø benævntes — og endnu kaldes — *Fissemand*. Dette simple Navn generede man sig slet ikke for at bruge i Dagligtale, når der taltes om Høsten. Det har jeg tit oplevet i Tiden 1905—20 i Skanderup Sogn ved Kolding. Benævnelsen Fissemand har sproglig Sammenhæng med det gamle mærkelige Ord *Fejsgump*, kendt fra sønderjydske Landsbylove fra 1631, 1639, 1685 og 1705 (fra Branderup, Smedeager, Gåskær og